

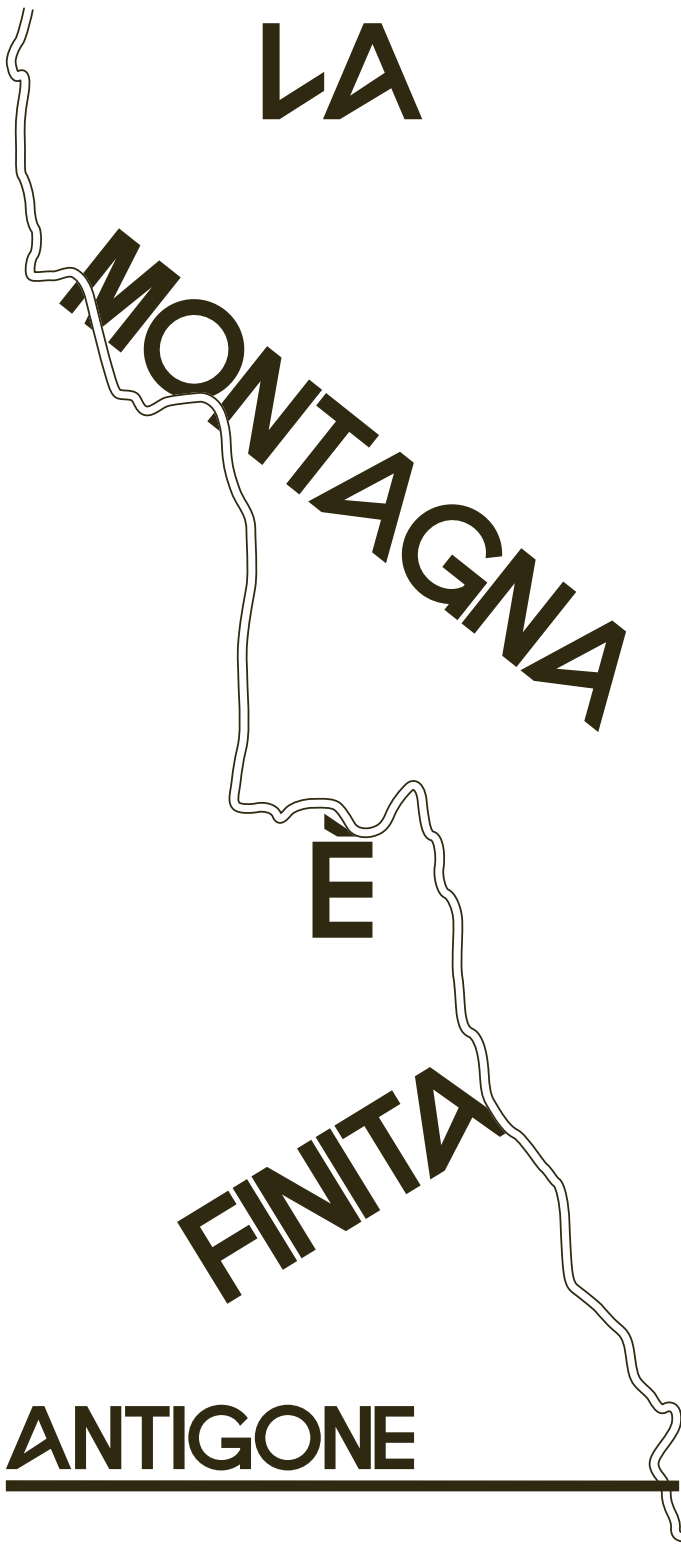
LA

MONTAGNA

È

FINITA

ANTIGONE

In *La montagna è finita* keert de Brussels-Italiaanse theatermaker Edoardo Ripani terug naar zijn geboortestreek. Tussen augustus 2016 en januari 2017 veranderden drie sterke aardbevingen langs de Apennijnen het landschap. De aardstok was de laatste en meest dramatische gebeurtenis voor de regio in een hele periode van depressie sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog. Het gebied is verworden tot één van de 'vergeten plekken' in Italië en Europa. Het gevoel in de steek gelaten te zijn en woede raakten er vermengd en hebben elkaar gevoed. Maar deze situatie is verre van uniek. De laatste decennia raakten gebieden over heel Europa gemarginaliseerd door natuurrampen en een haperend infrastructureel herstel, ontwikkeling, economische crisis: de tol van de globalisering.

Mijn reis begint in 2016: terwijl de aarde beefde in mijn geboorteregio werd mijn vader getroffen door longkanker. De tumor werd ontdekt op 5 januari 2017; op 1 juni van datzelfde jaar overleed hij. Mijn vader stierf samen met zijn geliefde bergen.

La montagna è finita wordt een tocht langs plaatsen die verhalen vertellen over de bewoners. Aan de hand van die persoonlijke en lokale focus richt ik mij tot alle Europeanen, met een universeel verhaal van menselijke en sociale verschraving, tegenover de economische en bureaucratische *winning machine*.

—Edoardo Ripani

performance: Ermelindo Bruni, Monia Fontana, Diego Quattrociocchi, Edoardo Ripani

muziek: Ermelindo Bruni, Gianmarco Cellini

artistieke coaching en scenografie: Michiel Soete

dramaturgie: Bart Capelle

beeld: Maria Baldovin, Edoardo Ripani

advies kostuum: Anne-Catherine Kunz

lichtontwerp: Jonas Lambrigts

geluidsontwerp: Niels Vanherpe

stage techniek: Pim Mannaert

productie: Antigone, C-mine, theater arsenaal, VIERNULVIER, KWP pianofabriek

coproductie: Perpodium

met de steun van: de Tax Shelter van de Belgische federale overheid

met dank aan: Associazione Culturale Marchigiani del Limburgo – Belgio, Museo Pietraia dei Poeti en Marcello Sgattoni, gemeente Roccafluvione, Ecomuseo del Monte Ceresa, Emidio di Treviri, Avam Meschia, familie Bruni, Ernesto Angelini, Francesco Amici, Anna Bonamici, Giuseppe Parlamenti, Ascenzio Santini, Annalisa en Ilario Spalazzi, gemeente Arquata del Tronto, Andrea Angelini, Dante Camacci, Filiberto Caponi en Danila Pontani, Ermanno Cellini, Guido Franchi, Giovanni Quaglia, Gino Quattrociocchi, Alessio Bucci en Ristorante Roma van Amatrice

“DE BERG IS OP MAAR DE BERG IS NOOIT OP”

In gesprek met theatermakers

Edoardo Ripani [ER]

en Michiel Soete [MS]

Met *La montagna è finita* keert Edoardo Ripani terug naar zijn wortels in Italië. Hij bezoekt zijn geboortestreek, de Marken. De regio waar in 2016 twee aardbevingen met een kracht van 6,2 op de schaal van Richter verschillende bergdorpen en -steden verwoestten. Een aardbeving ondergraaft je laatste zekerheid: dat je kunt vertrouwen op de grond onder je voeten.

Waarom heet de voorstelling *La montagna è finita*?

ER Voor de voorstelling had ik tal van ontmoetingen met mensen in de regio. Of je met hen over het heden spreekt of over de toekomst, die zin keert terug als een soort refrein: 'La montagna è finita'. De berg is op. Dat gevoel was er ook al voor de aardbeving. Het gaat economisch al een tijd niet goed in de Marken. Jonge mensen vertrekken massaal omdat ze geen toekomst meer zien. Je ontmoet er vooral oudere mensen. Hier en daar voel je hoop. Maar de gemeenschap van 'achterblijvers' hangt vooral vast aan een berg die niet meer bestaat. Het is moeilijk een alternatief te zien als je vooral gericht blijft op wat ooit was.

MS Mensen voelen zich ook aan hun lot overgelaten. Dat is de tweede betekenis van de titel. De berg is op omdat het lijkt alsof niemand nog investeert in deze regio na de aardbeving. Een deel van de middelen voor heropbouw laat al zeven jaar op zich wachten. Velen voelen zich in de steek gelaten door de politiek, maar ook door de natuur zelf. Door de aardbeving maar ook door de veranderende seizoenen door de opwarming van de aarde. De berg levert letterlijk minder oogsten op. Toen ik de streek bezocht, vertelde iemand me: 'Vroeger zag je hier overal herders met schapen, nu is er niemand meer.'

ER De relatie tussen mens en natuur is totaal veranderd. Door het wegtrekken van mensen, is er nu een overbevolking van everzwijnen. Die vernielen alles. In de jaren 1990 was er nog een lobbygroep van jagers actief, die pleitte voor het opdrijven van de everzwijnenpopulatie. Die jagers waren geen mensen uit de bergen, maar de bourgeoisie uit de stad Ascoli, die vooral bestond uit juristen, dokters enzovoort. De bergbewoners wisten nochtans dat een grotere populatie everzwijnen schadelijk zou zijn. Zo zie je maar hoe lobbywerk en machtsferen werken.

Is die machtsrelatie tussen stad en platteland een thema in de voorstelling?

ER Vooral die tussen streken in de marge en de hoofdstad. De aandacht van de politiek voor de leefbaarheid en infrastructuur van het platteland

is gering. Steden worden alsmaar dichter bevolkt. Daardoor leggen ze politiek steeds meer gewicht in de schaal voor stedelijke problematieken. Het gebrek aan infrastructuur in de periferie krijgt nauwelijks aandacht omdat die urgentie niet breed gevoeld en (h)erkend wordt.

MS Dat is niet alleen in Italië zo, die tendens zie je overal in Europa.

ER Er ontstaat een kloof van macht, economie en cultuur tussen het centrum en de marge. Hoofdsteden beslissen wat de periferieën nodig hebben, met erg weinig dialoog. 'De streek heeft nood aan cultuur, laat ons daar een ruraal festival organiseren.' Ik mag dat woord wellicht niet gebruiken, maar voor mij is dat een nieuwe vorm van kolonisatie. Dat laatste heb ik dus niet gezegd.

MS En dan hebben we het nog niet over de chaos na een ramp. Mensen hebben bijvoorbeeld huisvesting nodig. Hulp komt traag op gang. Fondsen worden niet juist besteed. Wat gaat er mis? In nood zie je duidelijk de politieke confrontatie tussen mensen die echt hulp nodig hebben en vragen, en de mensen die doen alsof ze helpen en die alle macht hebben. Doordat er zo weinig vordering is in heropbouw en herstel, wakkert dit de frustratie aan.

ER Populistische politieke partijen spelen natuurlijk graag in op die frustratie. Tijdens de laatste regionale en nationale verkiezingen werd er massaal op extreemrechts gestemd in streken als de Marken en Umbrië. En die teneur zie je ook in Vlaanderen, Frankrijk en Duitsland. Die politieke laag nemen we ook mee in de voorstelling. En in die zin gaat *La montagna è finita* niet alleen over mijn geboortestreek.

Michiel, hoe was het voor jou om betrokken te raken bij dit verhaal?

MS Edoardo en ik werkten al eerder samen en altijd met plezier. Voor deze voorstelling vielen voor mij de dingen op hun plaats toen ik zelf naar de Marken ging. Voorheen had ik er een beeld van, maar plots werd dat reëel. Mensen ontvingen me met warmte en waren supertrots om mij rond te leiden.

Tegelijkertijd heb je ook het gevoel dat je als ramptoerist een beetje naar de ellende van mensen kijkt. Een dubbel gevoel was dat. In gesprek met anderen wou ik graag weten: 'Waar was je tijdens de aardbeving?' En bijna altijd stelden mensen mij de vraag terug: 'Heb je ooit een aardbeving meegemaakt?' Ik dacht: Nee. En dus zeiden ze: 'Dan zal je het nooit begrijpen.' En ze hebben gelijk. Ik kijk naar de berg en ik vind hem prachtig. Ik zie de leegte of de mensen die er niet meer zijn. De schoonheid van de mensen die bleven, zelfs in trieste omstandigheden. Maar ik ben dus die kerel uit de hoofdstad, uit Brussel, die die dingen nooit meegemaakt heeft. En dat werd ook de lijn voor het personage van Edoardo: de buitenstaander die ondertussen in de grote stad woont en allerlei ideeën projetteert op zijn geboortestreek.

ER Met de nodige humor uiteraard.

Naast Edoardo staan ook andere mensen uit de Marken op scène. Vanwaar die keuze?

ER Voor mij was het belangrijk om met hen samen te werken en hun stem te laten horen. Het zijn stemmen van hun gemeenschap, elk met een eigen perspectief. Ik ontmoette Monia Fontana en Diego Quattrociocchi kort na de aardbeving. Ze waren – net als vele anderen – ondergebracht in hotels in San Benedetto, mijn geboortestad. Monia leerde ik eerst kennen en op haar aanraden sprak ik ook met Diego. We spreken al zeven jaar over dit onderwerp, en ondertussen hebben we een vriendschap opgebouwd. Op een bepaald moment werd het evident om hen ook op scène te vragen.

MS Monia en Diego zijn mensen uit de bergen die *niet* wilden migreren, in tegenstelling tot Edoardo.

ER Ik kom uit de streek maar vertrok naar Brussel, de hoofdstad van Europa. Wat betekent het om je taal en je omgeving te verlaten en verbinding te maken met een andere taal en een andere gemeenschap? Die gesprekken voerde ik met Ermelindo Bruni. Hij vertrok in 1953 vanuit de

Marken naar België om in de steenkoolmijnen te werken. Ermelindo ontmoette ik via de Associazione Marchigiani del Limburgo. In juni 2022 nam ik de trein naar Genk en daar kwam de 92-jarige Ermelindo me met zijn rode auto van het station ophalen. We reden naar Casa Papa Giovanni, een soort café en voormalig clubhuis voor Italiaanse families. Hij vertelde me dat hij tijdens de pandemie uit verveling opnieuw *organetto* – een soort accordeon uit de streek – begon te spelen. Ik vroeg hem mee op scène als speler en muzikant.

Welke rol spelen Monia, Diego en Ermelindo in de voorstelling?

ER Net als ik spelen ze zichzelf, in een soort fictieve realiteit. Tussen documentaire en fictie. Alles vertrekt vanuit hun levens, hun blik op de situatie. Voor mij is dat ook theater. Het gaat over de ontmoeting tussen mensen: samen spelen en samen zijn. Dat is voor mij heel belangrijk.

MS Ze hebben alle drie verschillende energieën, een totaal andere manier van zijn – zowel op als naast de scène.

Edoardo, dit is niet de eerste keer dat je documentair theater maakt. Wat is voor jou de aantrekkingskracht daarvan? Je zou ook voor een *Hamlet* kunnen kiezen.

ER Het verhaal van *Hamlet* is ook niet helemaal fictief.

MS Maar jij zou er terug documentaire van maken.

ER Ik heb een soort obsessie voor ...

MS ... voor de waanzin van de werkelijkheid.

ER Maar ook voor geschiedenis. Voor geschiedenis en realiteit. Er zit zo veel theater in de werkelijkheid. Documentair theater biedt voor mij een andere manier om verhalen te vertellen die van belang zijn. De mainstream media zijn vandaag zo vlak en geformatteerd, ik denk dat theater daar een tegengewicht aan kan bieden. Documentair theater geeft meer ruimte aan de fricties en de ambiguïteit van de werkelijkheid.

Deel jij die fascinatie ook in jouw werk, Michiel?

MS Ik vertrek eerst vanuit een realiteit. Iets in de samenleving waar ik het niet mee eens ben. En dat ga ik dan uitvergroten en fictionaliseren. Voor *La montagna è finita* vertrekken we vanuit een waargebeurd verhaal, dat we dan injecteren met poëzie en emotie. Maar Edoardo

en ik delen de fascinatie voor het vertellen van verhalen van mensen. Ik herken die noodzaak om ook met niet-professionele spelers te werken. Naar mijn gevoel zit er een oprechtheid in hun verhaal. En het zijn misschien niet de meest geschoolde acteurs, maar hun verhaal wordt directer en meer gegrond.

Je hebt het over poëzie, waar zit de poëzie in de voorstelling?

MS Die zit in de schriftuur van Edoardo en in de muziek van Ermelindo. En daarnaast zochten we die vooral in beeld en scenografie. Vanaf het begin waren er enkele elementen duidelijk: een telefoon, lijnen en kabels die verbinding en communicatie suggereren. De scenografie is deels geïnspireerd op het Hotel Roma in Amatrice. Het bestaat niet meer, het is ingestort. En dan zijn er nog alle kapotte huizen en vernielde plekken. Sommige zijn herbouwd en andere helemaal niet. Het is een soort abstractie van een huis, waarvan je niet weet of het een ruïne is of een plek in heropbouw.

ER In de loop van de voorstelling is wederopbouw ook een belangrijk gegeven. Hoe vind je een perspectief voor de toekomst? Hoe kan je iets herscheppen op een andere manier?

MS De berg is op, maar de berg is nooit echt op.

Bart Capelle

Edoardo Ripani is een Italiaans-Brusselse theatermaker en performer. Ripani is opgeleid als acteur in de Marken (Italië) en behaalde in 2018 een Master in Theaterregie aan de RITCS – School of Arts in Brussel.

Als acteur heeft hij gewerkt bij verschillende theatergezelschappen zoals Nessunteatro, Pantakin, Urban Lies, Interrobang, Cuoredebole project, K.A.K., Stichting Ism & Heit, Unie der Zorgen, Nico Boon / Arsenaal en Julian Hetzel / Campo.

Edoardo is momenteel actief in participatieve projecten in Brussel bij Transfocollect en het Italiaanse Centrum voor Sociale Actie (Casi-UO) in Anderlecht. Hij is docent aan het RITCS – School of Arts, waar hij de workshop Transversaal Atelier geeft rond een stedelijke documentaire praktijk.

Als assistent-regisseur werkte hij mee aan het nieuwe project van documentairemaker Manu Riche: *The Eternal Fire*. Zijn laatste voorstelling *Fratelli – Welke pijn hangt er boven mijn stad?* ging in augustus 2021 in première in Festival Epos / TAU (Porto San Giorgio, Italië) en werd goed ontvangen, zowel in Italië als in België.

Michiel Soete is werkzaam in verschillende domeinen binnen de podiumkunsten. Als theatermaker en acteur, maar ook als docent, coach, lichtontwerper, muzikant, technicus, (technisch) productie leider, scenograaf of bricoleur. Meestal combineert hij die verschillende rollen tegelijkertijd binnen één project.

www.antigone.be
www.theaterarsenaal.be

Vlaanderen
verbeelding werkt.

KORTRIJK

MECHELEN

theater
arsenaal

redactie: Bart Capelle, Ine Detavernier
eindredactie: Clara Declercq, Tanya Hermsen
fotografie: Raymond Mallentjer
beeld: Mario Debaene
vormgeving: Mario Debaene en Kahil Janssens
kaart: Jordy Vermote
druk: zwartopwit
v.u. Haider Al Timimi, Rekollettenstraat 20-22,
8500 Kortrijk